

Aplikovaná typografie v učitelské praxi

Luboš Moravec

Letní škola geometrie 2018

Střední průmyslová škola Česká Lípa

3. července 2018

Co je a k čemu slouží typografie

- umělecko technický obor zabývající se tištěným písmem
- typy písem, pravidla sazby
- specifika pro různé jazyky
- ÚJČ AV ČR, příručky, normy ČSN
- čitelnost a přehlednost textu
- efektivita vnímání informace a omezení chyb či nejednoznačností
- estetika textu

Zdroj: Flickr, autor: Spidydg

- knihtisk (cca 1450)
- psací stroj (konec 19. století)
- ofset (60. léta 20. století)
- využití výpočetní techniky (80. léta 20. století)
 - prostý text
 - Poznámkový blok, PSPad, Nano, Vi, ...
 - kancelářské textové editory
 - T602, Microsoft Office Word, LibreOffice Writer, Google Docs, ...
 - DTP (sázecí) software
 - $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$, PageMaker, Adobe InDesign, Scribus, ...

- patková – bezpatková
 - Česká Lípa, Česká Lípa, Česká Lípa
 - Česká Lípa, Česká Lípa
- stínovaná – nestínovaná
 - Česká Lípa, Česká Lípa
 - Česká Lípa, Česká Lípa, Česká Lípa
- proporcionální – neproporcionální
 - Česká Lípa, Česká Lípa, Česká Lípa, Česká Lípa
 - Česká Lípa

Použití jednotlivých druhů

- delší tištěné texty – seminární a kvalifikační práce, zprávy, ŠVP, ...
 - patkové, stínované, proporcionální
 - omezení únavy, přehlednost textu
- prezentace, webové stránky, ...
 - bezpatkové, nestínované, proporcionální
 - nízké rozlišení zobrazovacího zařízení – co nejjednodušší písmo
- letáky, cedule, dopravní značky, ...
 - bezpatkové, nestínované, proporcionální
 - přehlednost a snadná čitelnost na větší vzdálenost
- prostý text, příkazový řádek, zdrojový kód, ...
 - neproportionální
 - umožňuje formátování pomocí mezer a dalších bílých znaků

- **tučné písmo**
 - zdůraznění, zvýraznění
 - vystupuje z textu
- *kurzíva a skloněné písmo*
 - „náhražka“ uvozovek
 - citace, názvy děl
 - přenesený význam
 - snižuje čitelnost textu
- podtržené písmo
 - soustředění na čáru namísto textu
 - narušení meziřádkové mezery
 - pouze pro „proklik“
- nadtržení, přeškrtnutí, prostrkání

- volba písma
- množství různých fontů
- zarovnání textu
- řádkování
- použití symbolů:
 - spojovník, pomlčka apod.
 - uvozovky
 - výpustka
 - a další
- formátování a použití mezer:
 - datum
 - velká čísla
 - interpunkční znaménka
 - závorky
 - jednotky
- matematika

Tři podobné znaky

Co je to za symboly?

$$-A$$

$$-A$$

$$-A$$

Co je správně?

$$-5 - a$$

$$-5 - a$$

$$-5 - a$$

Tři podobné znaky

Co je to za symboly?

$$-A$$

$$-A$$

$$-A$$

Co je správně?

$$-5 - a$$

$$-5 - a$$

$$-5 - a$$

$$-5 - a + 3$$

$$-5 - a + 3$$

$$-5 - a + 3$$

- krátká vodorovná čárka, často silnější čarou, nikdy mezera na obou stranách
- složená přídavná jména: matematicko-fyzikální, vědecko-technický
- těsné spojení podstatných jmen: zedník-obkladač, propan-butan
- spojení členů typu: Rh-faktor, T-rozdělení
- více příjmení: Helena Nováková-Pražáková
 - nepoužívá se u žen, které obě jména používají po sňatku oficiálně
- cizí jména: Marie Curie-Skłodowska, Mao Ce-Tung
- místní jména, správní oblasti: Praha-Libeň, Brno-venkov
 - v případě víceslovných označení lze použít pomlčku s mezerami
- cizí slova: ping-pong, švej-ču-žou

- spojka *-li*: bude-li, víte-li
- dělení slov (včetně řádkového zlomu): tří- nebo čtyřhvězdičkový hotel
- slabikování apod.: ná-rod-ní
- datum: 2018-07-03
- chemické názvosloví: tri-nitro-toluen
- různé kódy: ISBN: 978-80-7378-191-0

- delší obvykle užší vodorovná čárka, nejčastěji půlčtverčíková
- bez mezer – ve významu *od do*, *a*, *až*, *versus*
 - dálnice Praha–Liberec
 - utkání Sparta–Slavia
 - dvojice Hanzelka–Zikmund
 - otevírací doba 8–16 hodin
 - Jakub Filip Kulik (1793–1863)
- u víceslovných názvů lze použít mezery, není-li to na úkor přehlednosti
- s mezerami na obou stranách – náhrada čárky
 - Celkové hodnocení akce – i přes počáteční nedostatky – dopadlo na výbornou.

- výpustka (tři tečky)
 - speciální znak: ... vs. ...
 - ve významu *atd.* nebo vynechaného textu – s mezerou před i po
 - Uděluji ... pochvalu ... za ...
 - Časopis je zdrojem inspirace pro všechny zahrádkáře, kutily, chovatele, stavebníky, ...
 - zámlka – bez mezer
 - Ono se to poddá...
- psaní čísel
 - desetinná čárka
 - oddělování řádů po trojicích před i za desetinnou čárkou – od čtyřciferných čísel výše (s výjimkou letopočtů)
 - 1 054,52, 75 234, 12 024,654 25
 - v zahraničí – desetinná tečka
 - číslo a jednotka – 5 cm (*pět centimetrů*), 5cm (*pěticentimentrový*)

- interpunkční znaménka
 - tečka, čárka, středník, dvojtečka, vykřičník, otazník
 - v běžném textu – mezera vždy za
- uvozovky: " " „ „
 - " – symbol pro palce
 - české připomínají 9966 v konfiguraci *dole-nahoře*
 - anglické 6699 v konfiguraci *nahoře-nahoře*
- závorky
 - kulaté
 - mezera vždy vně

Co je správně?

- 3.7.2018
- 3.7. 2018
- 03.07.2018
- 3. 7. 2018
- 2018-07-03
- 3. července 2018
- 3.července 2018

Co je správně?

- ~~3.7.2018~~
- ~~3.7. 2018~~
- 03.07.2018
- 3. 7. 2018
- 2018-07-03
- 3. července 2018
- ~~3.července 2018~~

- problematické oblasti
 - velikost závorek
 - umístění a délka zlomkové čáry
 - odlišení proměnných, bodů, množin, číselných oborů
 - názvy funkcí
 - umístění a velikost indexů
 - správná symbolika
 - mezery a celková přehlednost
- cesta k řešení
 - matematická prostředí v kancelářských editorech – *LibreOffice Math*, *Editor rovnic*
 - využití $\text{T}_{\text{E}}\text{X}$ u nebo jeho derivátů

Děkuji za pozornost!